

цією поліції, віднесено до компетенції поліцейських (ВС/КАС № 266/3228/16-а від 31.10.2019) (protocol.ua)

Ключові слова: адміністративне судочинство, адміністративна відповідальність, адміністративне стягнення, постанова про адміністративне правопорушення, повноваження адміністративного суду.

Key words: administrative proceedings, administrative responsibility, administrative punishment, ruling on a case of an administrative offense, the powers of the administrative court.

УСТИНОВА-БОЙЧЕНКО ГАННА МИКОЛАЇВНА

*Донецький державний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри цивільного та господарського права КННІ,
кандидат юридичних наук, доцент*

НЕСТЕРЕНКО КАТЕРИНА ОЛЕКСАНДРІВНА

*Донецький державний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри державно-правових дисциплін КННІ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОСОБЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ В ПУБЛІЧНО-ПРАВОВОМУ СПОРІ

Реформи, які останнім часом відбуваються в політичній, правовій та соціальних сферах, указують на бажання та реальні намагання суспільства створити достатнє підґрунтя для розвитку медіаторства в Україні. Конфлікти, які існують та загострюються останнім часом у нашій державі, стосуються багатьох сфер суспільного життя та спричиняються численними різноманітними чинниками. Медіативна процедура є альтернативою судової процедури, котра може здійснюватися за взаємним бажанням сторін спірного правовідношення.

Медіація є одним із найдавніших способів вирішення конфліктів. Вона існувала здавна в Китаї, країнах Африки, коли старійшини роду або племені виступали в ролі своєрідних професійних медіаторів, забезпечуючи безконфліктне вирішення проблемних і конфліктних ситуацій. Медіаторство як суспільно значуща діяльність з'явилося в США на початку 60-х років та було закономірним проявом інтересу до професійної медіації в країні з великою кількістю самостійних окремих структур суспільства [1, с. 185].

Медіація як правова категорія має дуже довгу історію становлення та вдосконалення, на формування якої вплинув розвиток різноманітних правових систем світу. Визнаючи європейські цінності, Україна довгий час вивчала досвід розвинутих країн та формувала інститут

медіації, створюючи належну нормативну базу регулювання медіативної процедури.

Європейське співтовариство керується засадами «позасудових способів врегулювання спорів», які містяться в таких рекомендаціях: Рекомендації № R (98) 1 Комітету міністрів державам-членам про сімейну медіацію (прийнято Комітетом міністрів 21 січня 1998 року); Рекомендації № R (99) 19 Комітету міністрів про медіацію в кримінальному процесі (ухвалено Комітетом міністрів 15 вересня 1999 року); Рекомендації Rec (2002) 10 Комітету міністрів державам-членам про медіацію в цивільному процесі (прийнято Комітетом міністрів 18 вересня 2002 року). Зазначені рекомендації фактично стали першими документами, у яких наголошується на важливості медіації для європейських держав, особливо в таких правових сферах, як сімейна, кримінальна та цивільна [2, с. 9–10].

Також медіація застосовується для вирішення адміністративно-правових конфліктів у правовому просторі європейських країн. Аргументацію на користь застосування медіації в адміністративних правовідносинах наведено в Рекомендації (2001) 9 Комітету міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами-особами від 5 вересня 2001 року, у якій указується, що судові процедури на практиці не завжди підходять для врегулювання адміністративних спорів, а використання альтернативних засобів врегулювання адміністративних спорів дає можливість розв'язати ці проблеми й наблизити адміністративний орган до громадськості. Звертається увага на те, що основними перевагами альтернативних засобів врегулювання адміністративних спорів можуть бути прості та гнучкі процедури, що створює передумови для швидкого й економічного врегулювання спору. Рекомендацією передбачається застосування медіації для врегулювання адміністративного спору за сукупності таких умов: існування можливості врегулювання адміністративних спорів іншими засобами, ніж судові (в окремих випадках); альтернативний засіб не повинен створювати передумов для ухилення від виконання зобов'язань; альтернативні засоби вирішення адміністративного конфлікту в усіх випадках мають припускати судовий контроль, оскільки він є гарантією захисту прав для сторін; альтернативні засоби вирішення правового конфлікту мають забезпечувати дотримання принципів рівності й неупередженості, а також дотримання прав сторін [3, с. 184–185].

Основною спрямованістю медіації є врегулювання конфліктів, яке не слід ототожнювати з розв'язанням конфлікту, що є спільною діяльністю учасників, спрямованою на припинення протидії і вирішення проблеми, яка призвела до зіткнення. Розв'язання конфлікту передбачає активність обох сторін із перетворення умов, у яких вони взаємодіють, та усунення причин конфлікту. Урегулювання конфлікту відрізняється від розв'язання тим, що в усуненні протиріччя між опонентами бере участь третя сторона, участь якої можлива як за згодою протиборчих сторін, так і без їхньої згоди [4, с. 154].

Реалізація медіативної процедури під час вирішення адміністративно-правового спору має певні особливості, оскільки останній виникає між органом публічної влади або посадовцем та стороною, якою може бути приватна особа або інший адміністративний орган. Розбіжності, що з'являються між ними, пов'язані з порушенням застосування, різним тлумаченням норм публічного права й реалізацією визначених ними суб'єктивних публічних прав та обов'язків, тому процедуру медіації можна застосовувати лише в деяких адміністративних спорах. До таких адміністративних спорів належать: спори, які виникли на підставі оскарження правових актів індивідуальної дії, дій чи бездіяльності органів державної влади; спори, які виникли з приводу прийняття на публічну службу, її проходження та звільнення з публічної служби; спори, що виникають з приводу укладення, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів; деякі спори за зверненням органів державної влади; спори, які виникають з приводу виплат між приватними особами та органами державної влади; спори, що виникають з оскарження рішень виконавців; спори, які виникають із публічно-приватного партнерства; деякі інвестиційні спори за участю держави. Однак у межах процедури досудового примирення сторін не можуть бути врегульовані конфлікти, якщо: правопорушення може призвести до кримінального покарання; конфлікт можна вирішити лише шляхом процедури доказування; мета судового процесу направлена виключно на вирішення певної правової проблеми [3, с. 186–187].

Головні функції медіації в адміністративному судочинстві можуть бути визначені як основні напрями впливу на суспільні відносини для компромісного вирішення публічно-правового спору без проходження обов'язкових стадій адміністративного процесу [5, с. 157].

16 листопада 2021 року було прийнято Закон України «Про медіацію», у якому визначено правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору). Ухвалення цього закону нормативно регламентувало позасудову процедуру врегулювання спору, який може знаходитися на вирішенні в цивільному, господарському чи адміністративному судочинстві, також положення закону можуть застосовуватися у справах про адміністративні правопорушення та в кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим) [6].

Прийняття Закону України «Про медіацію» дозволило розпочати застосування нової офіційної процедури врегулювання спору, головною передумовою якої є добровільне бажання розв'язати спір. Особливий характер публічно-правових правовідносин вказує на їх імперативний характер, оскільки хоча б одна сторона здійснює публічно-владні управлінські функції, тому поведінка суб'єктів зазначених правовідносин визначається приписами в межах їх компетенції та не може відрізнятися від передбачених законодавством правил. Застосування медіації при вирішенні адміністративно-правового спору повинно проводитися з урахуванням зазначених особливостей, оскільки наявність публічно-

го інтересу в спірних правовідносинах не дозволяє учасниками діяти «на власний розсуд». Крім того, медіатор повинен бути здатним допомогти врегулювати публічно-правовий спір, тому обсяг його спеціальних знань у сфері публічних правовідносин повинен відповідати змісту публічно-правового спору. Тому потребує внесення змін до Закону України «Про медіацію» щодо наявності спеціальних компетентностей медіатора у сфері врегулювання публічно-правового спору.

Список використаних джерел:

1. Устінова-Бойченко Г. М. Медіаторство як засіб вирішення конфліктів у студентському середовищі. *Актуальні проблеми психології в закладах освіти*. 2020. Випуск 10. С. 184–193.

2. Доклад экспертов по результатам заседания рабочей группы по вопросу: механизмы внесудебного урегулирования споров (ВУС) с акцентом на следующие вопросы: уголовное восстановительное правосудие и процедура медиации в гражданском процессе. Страсбург, 26 сентября 2016 года. URL: <https://rm.coe.int/1680700fd3> (дата звернення: 15.04.2022).

3. Ростовська К. В., Гришина Н. В. Медіація в адміністративному судочинстві: міф чи реалії сьогодення. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «ПРАВО»*. 2020. Вип. 29. С. 182–188.

4. Примуш М. Конфліктологія : навчальний посібник. Київ : Професіонал, 2006. 288 с.

5. Андреев А. Поняття та сутність функцій медіації в адміністративному судочинстві. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2. С. 155–159.

6. Про медіацію : Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. Дата оновлення: 15.12.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#top> (дата звернення: 03.04.2022).

Ключові слова: медіація, медіативна процедура, адміністративне судочинство, альтернативний спосіб вирішення спору, публічно-правовий спір, адміністративно-правовий спір.

Key words: mediation, mediation procedure, administrative proceedings, alternative dispute resolution, public law dispute, administrative law dispute.